

saa meget, som Danmarks 150 000 Husmænd har i Eje eller i Fæste. De 100 000 jordløse og hjemløse og arbejdsløse her i Landet kræver, at denne Sag gennemføres paa en grundig Maade; og Arbejdet kræver det — det er fra flere Hold gjort gældende her under denne Forhandling. Jeg mener, at enhver Mand og Kvinde har en menneskelig og samfundsmæssig Ret til at faa Jord at virke paa i sit eget Fædreland; kun derved kan Arbejdsløsheden bekæmpes, og kun derved kan ordnede Samfundsforhold bevares. Men der maa en ganske anden Reform til paa dette Omraade, hvis det skal hjælpe til Bunds, og hvis gammel Uret skal gøres god igen. Vi taler med Rette om en gammel national Uret, der forhaabentlig snart bliver gjort god igen, men vi har ogsaa en Uret indenfor vore egne Grænser, som skal gøres god igen.

Overfor det Lovforslag, som den højtærede Justitsminister har fremsat om Lensgodserne, stiller mit Parti det Forslag, som jeg i sin Tid havde den Ære at fremsætte i Lenskommissionen. I dette Forslag gøres ligeledes en Sondring mellem Godser med Hjemfaldsret og de andre Besiddelser, og der foreslaas, at Hjemfaldsgods overgaar til Samfundet ved de nuværende Besidderes Død, uden Hensyn til de eventuelt successionsberettigede. Successionen er jo en speciel Arvegangsorden, og da Lovgivningsmagten lige saa vel kan forandre denne, som den kan forandre den almindelige Arveret her i Landet, kan den specielle Successionsret selvfølgelig ogsaa ophæves. Hvis man vil henvisse til Grundlovsbestemmelsen om Ejendomsrettens Ukrænkelighed, vil jeg dertil sige, at en Successionsadgang fornuftigvis ikke kan anses for beskyttet ved Grundlovens § 84, thi Arveadgang er ikke det samme som Ejendomsret.

Jeg har motiveret dette Standpunkt i Lenskommissionens Betænkning, og med den højtærede Formands Tilladelse vil jeg citere disse Linier: „Muligvis vil man fra anden Side hævde, at Retten for de allerede fødte eller mulig blot undfangne successionsberettigede i alt Fald ikke kan betages disse. Men da *Adgangen* til at arve, saa længe Retten ikke er blevet aktuel, i Virkeligheden ikke er en Ret, men kun en Udsigt til at opnaa en Ret, tilmed særlig i dette Ejendomsforhold en usikker, af forskellige Eventualiteter betinget Udsigt, mener jeg ikke, der er Grund til at opstille nogen Forskel paa det nævnte Grundlag. Kun hvor Ved-

kommende *har* opnaaet en aktuel Ret, kunde der muligt blive Tale om, at Sagen stillede sig anderledes, hvorimod en Successionsadgang fornuftigvis ikke kan betragtes som beskyttet ved Grundlovens § 82 om Ejendomsrettens Ukrænkelighed“.

Vi foreslaar i øvrigt i dette fuldt udarbejdede Lovforslag, som blev forelagt for Lenskommissionen, at efter at Godset er inddraget under Staten, erholder Enken efter den afdøde Besidder samt den nærmeste Successor en rimelig aarlig Ydelse fra Statens Side, saa længe de lever. Samfundet vil paa den Maade efterhaanden komme til at raade over i alt 30 Godser til en Ejendomsskyldværdi af 109 Mill. Kr., efter gammel Vurdering vel at mærke — den maa jo være betydelig højere nu —, og 63 Millioner Fideikommiskapital. Dette er, hvad vi direkte kan føre tilbage til Samfundet af Adelsgodserne, og jeg mener, at det er forsvarligt at gøre det. Lensgodserne tilhører Staten. Jeg tvivler ikke paa, at man fra konservativ Side vil benægte dette og forsøge at bevise det modsatte gennem juridiske Dokumentationer, og det kan ogsaa være, at man fra anden Side vil gøre det. Jeg trøster mig til under en senere Forhandling ogsaa at kunne rykke i Marken med ansete Juristers modsatte Udtalelser. Jeg maa erindre om, at et saadant Skridt ikke vil mangle Sidestykker i Nordens Historie, endog af ret hensynsløs Art. I 1536 inddrog jo den danske Konge og Rigsraadet den katolske Kirkes Godser, hvilket udgjorde $\frac{1}{3}$ af Godserne i Daltidens Danmark. Det var Værdier til 300 000 Tdr. Korn, og der var ikke Tale om at tage noget som helst Hensyn til de tidligere Besiddere af Godserne. Endvidere vil jeg nævne den svenske Reduktion af Adelsgodserne, ved hvilken man tilbageførte til Staten en Mængde Grevskaber og Baronier med Hjemfaldsret, naar Slægten uddøde. Ogsaa frie Ejendomme gik samme Vej. En af Karl den Ellevtes Raadgivere udtalte ved denne Lejlighed disse Ord: For nogle faa Personers Skyld, som alene tænker paa deres eget Bedste, kan det almene Velfærd ikke ødelægges. Jeg vil overføre disse Ord paa Forholdene nu her i Landet. For ca. 80 Adelsfamiliers Skyld, som alene tænker paa deres eget Bedste i denne Sag, kan det almene Velfærd ikke ødelægges. For andre Godser foreslaar vi at benytte Statens Overhøjhedsret over dem til at inddrage den Værdi heraf, som formentlig kan svare til de Privilegier og Begunsti-